

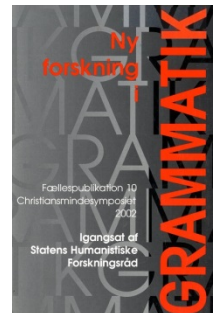
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Passiv på spansk: nogle betragtninger om diskursfunktion

Forfatter: Susana S. Fernández

Kilde: C. Bache, M. Birkelund og N. Nørgaard (red.).
Ny Forskning i Grammatik 10, 2003, s. 79-98

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Syddansk Universitetsforlag 2003

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Passiv på spansk: nogle betragtninger om diskursfunktion

Susana S. Fernández

1. Indledning

Denne artikel har til formål at redegøre for nogle midtvejsresultater fra mit Ph.D.-projekt. I det seneste nummer af dette tidsskrift skitserede jeg det teoretiske grundlag for mit arbejde og de forskellige problemer og mangler, som jeg har fundet i den traditionelle behandling af emnet. Det har været disse mangler, som har inspireret mig til at arbejde videre med passive konstruktioner, selvom så meget er blevet skrevet om emnet i tidernes løb.

Jeg mener ikke, at manglerne skyldes andre lingvisters fejl eller inkompetence. Alt afhænger af det paradigme, som man arbejder inden for. Og specielt på spansk er passiv generelt blevet behandlet ud fra et sætningsperspektiv og med vægt på syntaks og form. Generativismen med sin skarpe adskillelse af syntaksen fra semantikken har sat sit præg. Men tiderne skifter: i de sidste årtier har kognitiv- og tekstlingvister bidraget med et nyt syn på sproget, som har udvidet vores arbejdsfelt fra sætningsniveauet til tekstniveauet.

Mit Ph.D.-projekt er netop inspireret af disse teorier og forsøger at bidrage med en diskursanalyse af de passive konstruktioner på spansk. Jeg finder det ikke tilstrækkeligt at kigge på disse sætningers struktur og beskrive dem ud fra eksempelvis hvilken slags subjekt de har, eller ud fra relevante aspekter ved verbet såsom tempus, modus, aspekt og aktionsart. Det er ikke nok at forklare, hvorfor et bestemt hjælpeverbum bliver brugt i en passiv sætning, eller hvorfor partiklen *se* kan have en passiv betydning. Alt dette er allerede blevet gjort med større eller mindre held, og det er denne type betragtninger, som fylder de fleste sider om passiv i de spanske grammatikbøger.

Jeg vil i stedet analysere passive konstruktioner i deres kontekst: hvordan relaterer de sig til de omkringliggende sætninger, og hvornår vælger man i det hele taget at bruge dem i stedet for andre slags konstruktioner.

2. Beskrivelse af projektet

2.1. *Teoretisk udgangspunkt*

Den første del af mit projekt har til hensigt at karakterisere de passive konstruktioner ud fra et kognitivt synspunkt (for en redegørelse, se Fernández 2002b). Det vigtigste ved denne karakterisering er, at de to passive konstruktioner (perifrastisk og reflektiv) betragtes som to forskellige konceptualiseringer af verbalsituationen. De er semantisk forskellige med medfølgende forskellige pragmatiske anvendelser i teksterne. Dette lyder måske selvindlysende, men den spanske grammatiske tradition har faktisk ofte anset (og behandlet) dem som synonymmer.

Jeg baserer min kognitive analyse på først og fremmest Langackers (1991) og Kemmers (1993) arbejde (den sidstnævnte i forhold til den reflektive passiv) og inddrager begrebet **perspektiv** (Cornelis 1997) som et basalt redskab til definition af passiv.

Jeg inddrager også i diskussionen de synspunkter, som diverse funktionalister har fremført i løbet af de sidste årtier. Det drejer sig om Foley & Van Valin (1984), Givón (1981), Shibatani (1985), Keenan (1985), Haspelmath (1990), etc. I store træk kan man sige, at disse lingvister har diskuteret de passive konstruktioners centrale diskursfunktioner ud fra et typologisk perspektiv.

Alt det ovennævnte udgør min undersøgelses teoretiske grundlag, som jeg har skildret mere detaljeret i tidligere artikler (Fernández 2001, 2002a, 2002b). Her vil jeg koncentrere mig om den tekstuelle tilgang og præsentere nogle empiriske resultater, dvs. den anden del af mit projekt. Jeg kan endnu ikke fremvise konkrete kvantitative og statistiske resultater, da den del af analysen endnu ikke er færdig. Derfor er de påstande, som jeg fremlægger i afsnit 2.3., baseret på mine foreløbige iagttagelser af de empiriske data.

2.2. Empirisk undersøgelse

2.2.1. Datakilde

Den anden og centrale del af mit projekt består i en empirisk undersøgelse baseret på et omfattende tekstkorpus. Til dette formål har jeg benyttet en elektronisk database udarbejdet af Syntaksgruppen på Universidad de Santiago de Compostela. Databasen BDS (“Base de Datos Sintácticos del Español Actual”) er ganske unik, da den er et fuldt ud syntaktisk annoteret og digitaliseret tekstkorpus.

BDS indeholder 1.450.000 ord fra 34 tekster inden for 4 forskellige genrer:

- skønlitteratur (noveller, romaner og teaterstykker)
- sagprosa
- journalistik (aviser)
- talesprog (semiplanlagte interviews)

Teksterne er nutidige (de strækker sig fra 1981 til 1991) og repræsenterer både iberisk og latinamerikansk spansk i lige fordeling. De indeholder ca. 160.000 sætninger, som hver især er blevet analyseret manuelt og senere digitaliseret. BDS muliggør søgning på forskellige konstruktionstyper, som vises i deres tekstmæssige kontekst.¹

2.2.2. Mine data

Fra hele databasen har jeg til min undersøgelse valgt 12 værker² inden for de 4 genrer fra både Spanien og Latinamerika. Det har givet ca. 4500 sætningseksempler fordelt på følgende konstruktionstyper:

---

1. For en mere omfattende beskrivelse af BDS se Rojo (2001) eller besøg www.bds.usc.es

2. Værkerne er:

– Sagsprosa:

Martín Gaité, Carmen (1988). *Usos amorosos en la postguerra española*. Barcelona, Anagrama, (USOS).

Paz, Octavio (1983). *Tiempo nublado*, Barcelona, Seix Barral, (TIEMPO).

– Skønlitteratur:

Aldecoa, Josefina (1986). *Porque éramos tan jóvenes*, Barcelona, Seix Barral (JOVENES).

Bioy Casares, A. (1986). *Historias desafortadas*, Alianza, Madrid, (HISTORIAS).

Colinas, A. (1986). *Larga carta a Francesca*, Barcelona, Seix Barral, (CARTA).

Cortázar, Julio (1981). *Queremos tanto a Glenda*, Madrid, Alfaguara, (GLENDA).

García Morales, A. (1985). *El sur (seguido de Bene)*, Barcelona, Anagrama, (SUR).

- a) perifrastisk passiv
- b) reflektiv passiv
- c) aktive sætninger med foranstillet DO
- d) upersonlige konstruktioner med **uno** ('man')
- e) upersonlige konstruktioner med **tú/vos** ('du')
- f) upersonlige konstruktioner med 3. person flertal

Det har været et svært metodologisk spørgsmål at beslutte, hvor omfattende mit korpus skulle være, og hvor mange sætninger jeg skulle analysere for at opnå nogle pålidelige resultater. Et klart svar har jeg hverken fundet i den specialiserede litteratur eller hos de lingvister, jeg har konsulteret. Dog har jeg fået to vigtige råd: at man ikke kan stræbe efter at være repræsentativ, men at man bør prøve at være udtømmende.

Med disse råd i tankerne har jeg bestemt mig for at begrænse mit korpus til de 12 ovennævnte værker, men at inkludere hver eneste sætning med de ovennævnte konstruktionstyper. På denne måde prøver jeg at opnå en vis objektivitet: jeg tillader mig ikke at kassere de eksempler, som ikke lige stemmer overens med min teori eller mine hypoteser. Tværtimod skal alle eksempler analyseres og inkluderes i de statistiske resultater – og hvis nogle afviger, skal de forklares³. Desuden har jeg samlet et så stort antal eksempler, at mine resultater efter al sandsynlighed vil være statistisk signifikante.

Man kan spørge, hvorfor jeg har medtaget alle konstruktioner fra a) til f), når mit arbejde – ifølge titlen og mine egne bemærkninger

---

Poniatowska, Elena (1987). *Querido Diego, te abraza Quiela y otros cuentos*, Madrid, Alianza-Era, (DIEGO).

– Talesprog:

Barrenechea, Ana María (ed.) (1987). *El habla culta de la ciudad de Buenos Aires. Materiales para su estudio* (tomo 2). Buenos Aires, Inst. de Fil. y Lit. Hispánicas "Dr. Amado Alonso", (BAIRES).

Esqueva, Manuel y Cantarero, Margarita (eds.) (1981). *El habla culta de la ciudad de Madrid. Materiales para su estudio*, Madrid, CSIC (Miguel de Cervantes), (MADRID).

– Journalistik:

La Voz de Galicia (30/10/91) (1VOZ).

La Voz de Galicia (22/11/91) (2VOZ).

3. Men uden at glemme, at man i diskursanalyse tit arbejder med tendenser og ikke faste regler!

– kun handler om passiv. Svaret på dette spørgsmål ligger i den slags analyse, som jeg gerne vil lave. Jeg har nævnt, at jeg har til hensigt at gøre rede for passivens diskursfunktion, og dette kan kun opnås via en sammenligning med relaterede konstruktioner (dvs. konstruktioner som grammatikbøgerne ofte præsenterer som nære synonyme med passiv). For god ordens skyld skal det nævnes, at jeg også har tallene for de totale antal almindelige aktive konstruktioner (både transitive og intransitive), som mine tekster indeholder. På grund af mængden er de aktive sætninger ikke inkluderet i min egen database.

2.2.3. *Analysens variable*

Efter at have udtaget eksemplerne fra BDS var det næste skridt i processen at udarbejde min egen database, hvor jeg for hver sætning registrerede værdier for en række variable. En kopi af variabeloversigten vedlægges som Bilag 1.

Variablene indeholder bl.a. information om de forskellige nominale syntagmer i sætningerne (syntaktisk funktion, position i forbindelse med verbet, person, tal, grammatisk form, semantisk type, etc.), verballedet (tempus, aspekt, modus, form, aktionsart, hjælpeverber, verbalperifraser, transitivitet, etc.) og nogle generelle sætningstræk (diskursplacering, polaritet, modale værdier og syntaktisk form).

Inkluderet i disse variable er to diskursmålinger udviklet af Givón (1983): **referential distance** og **topical persistence**. Deres formål er at måle henholdsvis hvornår den nominale referent er blevet nævnt i den foregående tekst, og hvor mange gange referenten bliver nævnt igen i den efterfølgende tekst⁴. Disse to mål antyder tilsammen, hvor **tematisk** referenten er. Både i mit eget og andre lingvisters arbejde (Myhill 1992, Hidalgo 1994, etc.) har disse mål vist sig relevante i studiet af passiv. Mere om dette i næste afsnit.

2.3. *Diskursanalysen*

2.3.1. *Aktive konstruktioner vs. passive konstruktioner*

Når man studerer passive konstruktioner, skal man som det første prøve at adskille dem fra de aktive sætninger. Langacker har beskrevet den

---

4. For en mere detaljeret beskrivelse af disse to målinger se Givón (1983) eller Myhill (1992).

aktive transitive sætning som den kanoniske måde at konceptualisere en verbalhandling på. Perspektivet er agentens (dvs. den aktive participant som påvirker en anden participant) og bevæger sig i samme retning som energien: fra kilden til målet. Dette er kognitivt set den mest basale måde at konceptualisere en verbalhandling på, da den aktive participant er den mest fremtrædende (den er animeret, bevægelig, viljestærk, ofte menneskelig) og udgør derfor det naturlige udgangspunkt. Den perifrastiske passiv på spansk er blevet beskrevet som en 180° vending af denne naturlige retning: patienten konstrueres nu som perspektivpunkt. Spørgsmålet er nu, hvilke faktorer – diskursive eller andre – der fremkalder dette anderledes perspektiv?

Den refleksive passiv adskiller sig fra aktiv ved, at den repræsenterer en ringere udarbejdelse af verbalsituationen (Kemmer 1993). Den er desuden mere kompleks end den perifrastiske konstruktion. På den ene side kan den også perspektivere patienten (se eksempel (1)), og på den anden side kan den simpelthen udtrykke eksistensen af en verbalsituation ('event-reporting') uden at fokusere på eller på nogen måde at fremhæve patienten (se eksempel (2)).

- (1) Este espermatozoid inactivo **se introdujo** luego en huevos no fecundados de variedad Legholm (blanca), para modificar su información genética, y recién entonces **se fertilizaron** con espermatozoides de la misma variedad. (Revista Dimensión Tecnológica, año 1, núm. 12, pág. 11)
(‘Denne inaktive sæd blev introduceret i ubefrugtede Legholm æg (hvide) med henblik på at modificere deres genetiske information, og først bagefter blev de befrugtet med sæd af samme slags.’)
- (2) No sé hasta qué punto **se puede aprender un idioma** en tres años. (MADRID 393-29)
(‘Jeg ved ikke, hvorvidt man kan lære et sprog på tre år.’)

I analysen af de patientperspektiverende konstruktioner er Givóns mål for topikalitet helt centrale. Jeg har fundet, at patientperspektiverende konstruktioner bruges, når patienten er meget tematisk. Det viser sig i mine data ved, at patienten i disse konstruktioner har en kort referential distance (den er lige blevet nævnt i den foregående tekst) og

en høj topical persistence (den fortsætter som tema i de efterfølgende sætninger). Når agenten er til stede (den udelades normalt altid i reflektive passive sætninger og ofte i de perifrastiske), viser målingerne, at patienten er mere tematisk end agenten.

Patientperspektiverende passive konstruktioner har derfor en organiserende funktion i teksterne, da de gør det muligt at fastholde temaet i subjektfunktionen, som er den syntaktiske funktion, der normalt bærer sætningstemaet (se eksempel (3)).

- (3) Su padre, Cándido, murió a pocos metros de donde se cometió el homicidio del miércoles. Estaba tumbado sobre la carretera C-550 y **fue arrollado** por un automóvil. (2VOZ: 26,1,3,25)
(‘Hans far, Cándido, døde få meter fra det sted, hvor drabet blev begået i onsdags. Han lå på C-550 landevejen og blev kørt over af en bil.’)

Med andre ord kan den spanske perifrastiske passiv og nogle anvendelser af den reflektive passiv betragtes som **topikalisierende**. I det næste afsnit forsøger jeg at adskille disse to konstruktioner fra hinanden.

2.3.2. *Perifrastisk passiv vs. reflektiv passiv*

Dansk råder over præcis de samme slags passive konstruktioner som spansk: en perifrastisk passiv (blive + participium) og en reflektiv passiv (-s formen). Heltoft & Falster Jakobsen (1996) har fastslået, at de udgør et modus-system med to poler: subjektiv og objektiv modus. Den danske perifrastiske passiv fremhæver, at det kun drejer sig om den talendes perspektiv (subjektiv modus), mens s-passiven antyder, at der er en anden bevidsthed til stede udover den talendes. Det kan dreje sig om en generel narrator i generiske sætninger eller om en særlig fiktionsnarrator (objektiv modus).

- (4) Indledningen **bliver skrevet** til sidst. (Heltoft og Falster Jakobsen 1996:203)
(5) Indledningen **skrives** til sidst (ibid.)

I (4) er det kun den talende, som er ansvarlig for indholdet, mens påstanden i (5) stammer fra enten den talende eller en norm.

Herslund (1997, 2000) mener præcis det samme om de to franske passive konstruktioner. Han taler dog ikke om modus men om modalitet og definerer desuden den subjektive og objektive modalitet som henholdsvis direkte og indirekte erfaring.

Det er nærliggende at tro, at det samme gør sig gældende for spansk, da konstruktionerne etymologisk set er ens. Det gør det dog ikke efter min opfattelse. Den spanske perifrastiske passiv mangler den subjektive fremhævelse, som den danske og den franske tilsyneladende har. Den er lige så assertiv som en almindelig deklarativ sætning⁵. I hvert fald kan jeg ikke finde noget som helst spor af subjektiv modalitet hverken i diskurskonteksten eller ud fra min egen lingvistiske intuition.

Den spanske refleksive passiv har – ligesom på de to andre sprog – en generisk og en specifik variant. Ifølge mine iagttagelser udtrykker den specifikke variant ikke objektiv modalitet, mens den generiske gør. Derfor er skellet mellem objektiv og subjektiv modalitet også relevant på spansk, men ikke når det drejer sig om at sammenligne den perifrastiske og den refleksive passiv. Skellet er derimod nyttigt, når de refleksive generiske konstruktioner skal adskilles fra andre generiske sætninger på spansk. Jeg vender tilbage til dette emne i afsnit 2.3.4.

Et andet forsøg på at adskille perifrastiske og refleksive passive konstruktioner stammer fra Moortgats (1991) arbejde om rumænsk. Han hævder, at der er tale om en forskel mellem **kategoriske udsagn** (i den perifrastiske passiv) og **tetiske udsagn** (i den refleksive). Et kategorisk udsagn er komplekst og består i, at man fastlægger en entitet og senere siger noget om den (*topic-comment sentences*). I modsætning hertil er det tetiske udsagn enkelt og fastslår blot eksistensen af en entitet eller en handling (*presentational og event-reporting sentences*).⁶

Her viser passiv på spansk sig igen at fungere anderledes end i nært

---

5. Jf. Heltoft & F. Jakobsens påstand om dansk: "the function of the periphrastic passive is not to manifest the assertive speech-act frame of declarative sentences, but to emphasize that only the speaker's perspective is involved" (1996: 208).

6. Om tetiske vs. kategoriske udsagn kan man bl.a. læse i Kuroda (1972) og Lambrecht (1994).

beslægtede sprog. Den perifrastiske passiv udtrykker ganske vist kategoriske udsagn, men den refleksive passiv kan både udtrykke tetiske og kategoriske udsagn. Eksempel (1) viser en kategorisk reflektiv passiv. Det er netop den kategoriske refleksive passiv, som kan sammenlignes med den perifrastiske passiv på spansk.

Jeg vil forsøge at beskrive forskellen mellem den perifrastiske konstruktion og den kategoriske patientperspektiverende refleksive konstruktion med brug af Hopper & Thompsons (1980) parametre om transitivitet. Disse forfattere påstår i deres berømte artikel, at transitivitet udgør et kontinuum og kan måles ved hjælp af en række faktorer:

	<i>HIGH</i>	<i>LOW</i>
<i>A. Participants</i>	<i>2 or more participants, A and O</i>	<i>1 participant</i>
<i>B. Kinesis</i>	<i>action</i>	<i>non-action</i>
<i>C. Aspect</i>	<i>telic</i>	<i>atelic</i>
<i>D. Punctuality</i>	<i>punctual</i>	<i>non-punctual</i>
<i>E. Volitionality</i>	<i>volitional</i>	<i>non-volitional</i>
<i>F. Affirmation</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
<i>G. Mode</i>	<i>realis</i>	<i>irrealis</i>
<i>H. Agency</i>	<i>A high in potency</i>	<i>A low in potency</i>
<i>I. Affectedness of O</i>	<i>O totally affected</i>	<i>O not affected</i>
<i>J. Individuation of O</i>	<i>O highly individuated</i>	<i>O non-individuated</i>

Ifølge mine data rangerer den perifrastiske konstruktion højere på transitivitetsskalaen end den refleksive passiv. Der er en stærk tendens til, at den perifrastiske konstruktion i højere grad end den refleksive er telisk, punktuelt, positiv, realis og uden modalverbum. En anden vigtig forskel vedrører patientens natur. Den perifrastiske patient er i modsætning til den refleksive oftest stærkt påvirket af verbalhandlingen (fysisk eller mentalt). Den er også individualiseret og singularis. En af mine variable, som har vist sig af stor betydning i denne sammenhæng, er "referentialitet". Variablen adskiller nominaler, som refererer til en bestemt entitet (referentielle nominaler), fra nominaler, som refererer til mere abstrakte entiteter såsom begreber, generiske entiteter, og nominaler, som er inkorporeret i verbet og som sammen med verbet udgør et komplekst prædikat (irreferentielle nominaler). Den reflek-

sive patient er ofte irreferentiel, især i efterstillet position, men også i de topikaliserende anvendelser, som dette afsnit handler om.

De ovennævnte faktorer forklarer i vid udstrækning forskellen mellem den topikaliserende refleksive passiv og den perifrastiske passiv. Der findes dog en lille rest af eksempler, som virker sværere at forklare. Det er specielt bemærkelsesværdigt, at en perifrastisk og en reflektiv passiv af og til sideordnes (eksemplerne (6) og (7)), også når agenten er den samme i begge tilfælde:

- (6) La cocina es complicada, espectacular. Parece la cocina de un gran hotel. Es la hora de la tranquilidad. La comida ya **ha sido servida**, el servicio de comedor ya se **ha recogido**. (Cela, *Pabellón de reposo*, s. 116)
(‘Køkkenet er kompliceret, imponerende. Det ligner et køkken på et stort hotel. Nu er der stille. Maden er allerede blevet serveret, servicet er ryddet af.’)
- (7) ... la adquisición, posesión y consumo de “cannabis” **debe despenalizarse** y su comercio **debe ser regulado**. (2VOZ: 67, 2,1,28)
(‘... køb, besiddelse og brug af “cannabis” bør afkriminaliseres, og handel med cannabis bør reguleres.’)

Den eneste og ikke helt tilfredsstillende forklaring, som jeg indtil videre har, er, at det måske er et spørgsmål om stil, hvor man undgår at gentage den samme konstruktion to gange. Haspelmath (1990) påstår, at selvom forskellige passive konstruktioner stammer fra forskellige morfologiske kilder, er resultatet det samme i alle tilfælde. Det er jeg ikke enig i (jeg nævnte tidligere, at det drejer sig om forskellige konceptualiseringer), men det er muligt, at de talende til en vis grad abstraherer fra nogle forskelle i bestemte situationer. Man skal også huske, at disse konstruktioner var tæt relateret til hinanden på latin. Monge (1955) gør opmærksom på, at den refleksive form på latin ikke kunne udtrykke de sammensatte tider. Denne funktion blev alene varetaget af den perifrastiske form. Desuden havde den perifrastiske form nogle mediale værdier udover dens passive værdi.

2.3.3. *Perifrastisk passiv vs. foranstillet DO*

Flere forfattere (fx. López Meirama 1997) har påpeget, at den aktive konstruktion med foranstillet DO (8) (herefter FDO) er mere produk-

tiv på spansk end den perifrastiske passiv og kan anses som erstatning for den sidstnævnte i talesprog.

- (8) Un lleno casi total **registró** ayer el Auditorio de Galicia, con motivo del concierto que ofreció la Orquesta Virtuosi di Praga. (1VOZ 37-3-1-1)
(‘Der var næsten udsolgt i går i Auditorio de Galicia til koncerten med Orquesta Virtuosi di Praga.’)

Det er naturligt, at de to konstruktioner bliver sammenlignet, da patienten tematiseres i begge tilfælde. De empiriske data viser imidlertid, at de to konstruktioner langt fra deler samme diskursfunktion. Tværtimod findes der næsten ingen FDO-eksempler i teksterne, hvor man intuitivt kunne parafrasere med en passiv.

Det er korrekt, at FDO er mere hyppig i talesprog end den perifrastiske passiv, men det betyder ikke, at den erstatter den. Forklaringen på den lave anvendelse af perifrastisk passiv i talesprog må søges i talesprogets natur. Muligvis i det faktum, at i talesprog bibeholdes samme referent ikke i lang tid som tema (husk, at den spanske perifrastiske passiv bruges med meget tematiske patienter).

Den første store forskel mellem de to konstruktioner består i, at agenten er til stede og bibeholder sin subjektfunktion i FDO-sætningerne, mens den perifrastiske passiv ofte mangler agenten. Desuden er agenten ofte en 1. eller 2. person i FDO, mens dette nærmest er pragmatisk umuligt i den perifrastiske passiv.

- (9) Todo lo tienes que ir aprendiendo tú solo. (1VOZ: 32, 3, 1, 26)
(‘Alt må du selv lære.’)
(10) A Molondro lo conozco muy bien ... (1VOZ: 43, 1, 6, 25)
(‘Molondro kender jeg meget godt ...’)

Nogle gange mangler agenten i FDO-sætninger, da det drejer sig om en upersonlig konstruktion med fx *haber que*. Disse sætninger kan heller ikke passiviseres.

- (11) Eso **hay que** evitarlo. (1VOZ: 19, 2, 1, 35)
(‘Det må man undgå.’)

Hvad angår patienten, er denne ofte et ubestemt eller demonstrativt pronomen i FDO, hvilket er uhyre sjældent i den perifrastiske passiv.

- (12) **Eso** creía yo. (USOS: 83-22)
(‘Det tænkte jeg.’)
- (13) ... formas de vida que **nada** tienen que ver con el espíritu de la Falange. (USOS: 24, 11)
(‘... livstile som intet har tilfælles med Falanges ånd.’)

I det hele taget er patienten i FDO knap så tematisk som den passive patient ifølge Givóns mål for referential distance. Den passive patient (subjektet) er ofte Ø anaforisk på grund af sin korte referential distance (se eksempel (3)), hvilket ikke lader sig gøre i FDO.

Generelt kan man sige om FDO, at konstruktionen udviser alle træk af det, som Givón (1994) kalder inverse voice. I inverse voice er patienten tematisk, men agenten bibeholder sin subjektstatus og en vis topikalitet. Det er præcis det, der sker i FDO.⁷

2.3.4. *Refleksiv passiv⁸ vs. diverse upersonlige konstruktioner*

Til sidst vil jeg redegøre for forskellen mellem den refleksive passiv og en række upersonlige konstruktioner, som den normalt sammenlignes med.

Jeg har allerede nævnt, at den refleksive passiv har en specifik og en generisk variant. Hvad angår den generiske variant, er det blevet påpeget, at den er synonym med de upersonlige konstruktioner med *uno*, *tú* og 3. person flertal, som også udtrykker en generalisering.

For at skelne mellem den refleksive passiv og de upersonlige konstruktioner vil jeg anvende begreberne om subjektivitet og objektivitet, som

---

7. Jf. Hidalgo (1994) som foreslår, at den spanske perifrastiske passiv med agent kan betragtes som inverse voice. Dette kan desværre ikke underbygges typologisk, da det i inverse voice på andre sprog gælder, at agenten bibeholder den verbale konkordans og patienten sin status som O.

8. For en redegørelse af hvilke slags konstruktioner, jeg inkluderer i begrebet **refleksiv passiv**, se fx Fernández (2002a).

blev diskuteret i afsnit 2.3.2. Jeg vil dog foretrække at tale om **evidentialitet** frem for modalitet. Evidentialitet defineres som informationskildens udtryk (Nuyts 1992). I subjektiv evidentialitet er informationskilden den talende, mens der i objektiv evidentialitet inddrages en tredjepart. I generaliseringer udgøres tredjeparten af samfundsregler, metoder, rutiner eller simpelthen 'hearsay'.

Jeg vil påstå, at den generaliserende refleksive passiv er et grammatikaliseret udtryk for objektiv evidentialitet. Dette er i overensstemmelse med Heltoft & Falster Jakobsens og Herslunds påstande om dansk og fransk. Upersonlige konstruktioner med *uno* og *tú* udgør derimod et grammatikaliseret udtryk for subjektiv evidentialitet⁹. Konstruktionen med 3. person flertal er mindre subjektivt ladet end de andre to. Man kunne måske anse den for at være neutral, men den er i hvert fald ikke objektiv. Den har desuden en ikke-generaliserende anvendelse, som *uno* og *tú* mangler (fx i *Llaman a la puerta*).

I modsætning til de upersonlige konstruktioner opnår generaliserende *sesætninger* en modal værdi (både epistemisk og deontisk) på grund af deres objektive element.

Normalt anses de fleste europæiske sprog for kun at udtrykke evidentialitet via leksikalske midler (såsom adverbier), men man kan hævde, at evidentialiteten er grammatikaliseret på spansk i de pågældende konstruktioner. For en lignende påstand om andre spanske konstruktioner, se Bermúdez (2002).

Nogle af eksemplerne i mit korpus viser klart forskellen mellem de ovennævnte konstruktioner i forhold til evidentialitet:

- (14) El cultivo **se realiza** bajo cubierta. En estas plantaciones hay que vigilar tanto la humedad del espacio en que **se cultiva** como la temperatura, que no debe exceder de los 18 grados centígrados. (...) En cuanto **quieres** comenzar a cultivar setas nadie te informa sobre los sitios a los que **puedes dirigirte**, ni te facilitan

---

9. Jeg vil ikke behandle forskellen mellem *uno* og *tú* her, da det falder uden for mit emne.

ningún dato sobre los cuidados necesarios para la producción.
(...) (IVOZ 32-3- 1- 7)

(‘Der dyrkes [svampe] under tag. I disse plantager skal man overvåge fugtigheden såvel som temperaturen, som ikke må overstige 18 grader. (...) Når du vil begynde at dyrke svampe, er der ingen, der informerer dig om de steder, hvor du kan henvende dig, eller som oplyser dig om, hvordan du skal passe produktionen.’)

(15) si **vas tú sola**, no te enteras de nada. (MADRID 378-12)
(‘hvis du går alene, vil du ikke finde ud af noget som helst’)

(16) si **les cortas** un trozo, se les reproduce ... (MADRID 47-32)
(‘hvis du skærer et stykke af dem, vokser det ud igen ...’)

(17) ese día no llega nunca, precisamente, yo creo, que un poco por complejo, porque se **ve una** que – huy Dios! parece mentira si esto ya no me sale ... (MADRID 209-5)
(‘den dag kommer aldrig, det er rigtigt, jeg tror, at det er på grund af komplekser, da man bemærker, at – oh Gud! det er utroligt, men jeg kan ikke det her mere ...’)

(18) Sí, **los vendían** en la ... **se vendían** en la Puerta del Sol (MADRID 258-30)
(‘Ja, de solgte dem i ... de blev solgt i Puerta del Sol.’)

I eksempel (14) fortæller en spansk landmand om svampelandbrug. I de første to sætninger snakker han om de almindelige rutiner i svampedyrkning og bruger derfor *se* (objektiv evidentialitet). Bagefter fortæller han om de problemer, som man har, når man starter et svampelandbrug. Her snakker han ud fra sin egen erfaring og skifter derfor til *tú* (subjektiv evidentialitet).

(15) og (16) er eksempler på konstruktioner med *tú*, som indeholder et klart subjektivt element. I (15) taler en kvinde med en mand. Hun taler generelt om at gå alene i teatret, men tillægsordet *sola* (alene) er hunkøn, selvom hendes samtalepartner er en mand. Det er klart, at hun snakker ud fra sin egen erfaring. I (16) fortæller en meget engageret

rumvæsen-entusiast om, hvordan visse rumvæsners kropsdele vokser ud igen, når man skærer dem af. Hun har selvfølgelig ikke selv prøvet at skære i et rumvæsen, men hun er stærkt følelsesmæssigt involveret i emnet. Rumvæsner er hendes lidenskab.

(17) ligner (15) i brugen af hunkøn. Den talende blander derudover *una* og *yo* (jeg) i den samme sætning i sin fortælling om at genoptage klaverspillet efter mange års pause. Her er der også tale om direkte erfaring.

Arbejdet med talesprog har den fordel, at det giver adgang til den talendes **online processing** og selvrettelser. I eksempel (18) starter den talende med en konstruktion med 3. person flertal. Ud fra sine egne erindringer fortæller han om en vis vare, som blev solgt i Puerta del Sol, men så retter han det til en *se*-konstruktion, hvor den samme situation præsenteres som en fast rutine. Der er flere eksempler på denne slags selvrettelser i mine data.

Der er to situationer, hvor evidentialiteten neutraliseres. Det sker i forbindelse med pronominaler verber (19), hvor *se*-sætninger er umulige, og i forbindelse med klitiske objektpronominer, hvor *se*-sætninger ikke foretrækkes på iberisk spansk. I stedet anvendes *uno*. Disse to situationer udgør de fleste eksempler på anvendelse af *uno* i teksterne.

(19) Por qué – **se preguntaba uno**- había de ser vulgar una frase que alude a algo tan sano y deseable como el entendimiento entre un hombre y una mujer? (USOS 115-26)

(‘Hvorfor – spurgte man sig selv – skulle det være vulgært at snakke om noget så sundt og godt som samlivet mellem en mand og en kvinde?’)

(20) Se mata sin pensar, bien probado lo tengo; a veces sin querer. Se odia, se odia intensamente, ferozmente, y se abre la navaja, y con ella bien abierta se llega, descalzo, hasta la cama donde duerme el enemigo. **Uno lo mira, lo oye respirar.** (Cela, *La familia de Pascual Duarte*, pág. 118)

(‘Man slår ihjel uden at tænke, det har jeg selv fået bekræftet; nogle gange uden at ville det. Man hader, man hader dybt, vildt,

og man åbner foldekniven, og med foldekniven åben kommer man, barfodet, hen til den seng, hvor fjenden sover. Man kigger på ham, man lytter til hans åndedræt.')

3. Afsluttende ord

Formålet med denne artikel har været at give en nogenlunde klar og dækkende beskrivelse af mit ph.d.-projekt og min arbejdsmetode. Jeg håber i den forbindelse at have vist, at man med en empirisk tilgang og samtidig med inddragelse af en række diskursbegreber kan fastlægge passivens tekstfunktioner og skelne passive konstruktioner fra andre nært beslægtede konstruktioner.

Jeg beklager fraværet af mere nøjagtige og konkrete empiriske resultater, men håber at kunne præsentere det færdige arbejde i nær fremtid.

Henvisninger

- Bermudez, F. (2002). La estructura evidencial del castellano: elevación de sujeto y gramaticalización. *Romansk Forum* 16. Oslo: Oslo Universitet.
- Cornelis, L. H. (1997). *Passive and perspective*. Amsterdam & Atlanta: Rodopi.
- Fernández, S. (2001). La voz pasiva en español: algunas consideraciones preliminares. I S. Fernández & M. Hollænder Jensen (red.) *Lingüística cognitiva y lingüística perceptiva: algunas aplicaciones al español*. Århus: Romansk Institut, Aarhus Universitet.
- Fernández, S. (2002a). En analyse af den spanske passiv fra et funktionelt og kognitivt perspektiv. I H. L. Andersen, K. Jensen & H. Nølle (red.) *Ny forskning i grammatik* 9. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Fernández, S. (2002b). Un análisis funcional de la voz pasiva española. *Romansk Forum* 16. Oslo: Oslo Universitet.
- Foley, W. & R. Van Valin (1984). *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miguel, J. M. G. (1982). La voz media en español: las construcciones pronominales con verbos transitivos. *Verba* 9. 215-252.

- Givon, T. (1981). Typology and functional domains. *Studies in Language* 5.2. 163-193.
- Givon, T. (red.) (1983). *Topic Continuity in Discourse: A quantitative Cross-language Study* [TSL 3]. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Haspelmath, M. (1990). The grammaticalization of passive morphology. *Studies in Language* 14.1. 25-72.
- Heltoft, L. & L. Falster Jakobsen (1996). Danish passives and subject positions as a mood system. I E. Engberg-Pedersen (red.) *Content, expression and structure: studies in Danish functional grammar*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Herslund, M. (red.) (1997). Diatese. *Det Franske Sprog*, kap. IV. København: Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. (2000). Les deux passifs du français. I L. Schøsler (red.) *Le passif. Actes du colloque international Institut d'Etudes Romanes. Univ. de Copenhague du 5 au 7 mars 1998*. København: Museum Tusulanum Press.
- Hidalgo, R. (1994). The pragmatics of de-transitive voice in Spanish: From passive to inverse? I T. Givón (red.) *Voice and Inversion* [TSL 28]. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Hopper, P. & S. Thompson (1980). Transitivity in grammar and discourse. *Language* 56.
- Hopper, P. & S. Thompson (2001). Transitivity, clause structure, and argument structure: Evidence from conversation. I J. Bybee & P. Hopper (red.) *Frequency and the emergence of linguistic structure*. Amsterdam: John Benjamins.
- Keenan, E. (1985). Passive in the world's languages. I T. Shopen (red.) *Language Typology and Syntactic Description*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kemmer, S. (1993). *The Middle Voice* [TSL 24]. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Kuroda, S. Y. (1972). The categorical and thethetic judgement. Evidence from Japanese Syntax. *Foundations of Language* 9. 153-185.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Langacker, R. W. (1991). *Foundations of Cognitive Grammar. Vol II. Descriptive Application*. Stanford: Stanford University Press.
- Meirama, B. L. (1997). *La posición del sujeto en la cláusula monoactancial*

- en español*. Lalia. Series Maior. Universidade de Santiago de Compostela.
- Myhill, J. (1992). *Typological Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell.
- Monge, F. (1955). Las frases pronominales de sentido impersonal en español. *Archivo de Filología Aragonesa*. VII. Zaragoza.
- Moortgat (1991). Le passif plein et le passif réfléchi en roumain: un cas de synonymie syntaxique. *Revue Romane* 26:1.
- Nuyts, J. (1992). Subjective vs. objective modality: what is the difference? I M. Fortescue, P. Harder & L. Kristoffersen (red.) *Layered structure and reference in a functional perspective*. Papers from the functional grammar conference in Copenhagen 1990. Amsterdam: John Benjamins.
- Rojo, G. (2001). La explotación de la Base de datos sintácticos del español actual (BDS). I J. De Kock (red.) *Lingüística con corpus. Catorce aplicaciones al español*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- Shibatani, M. (1985). Passives and Related Constructions: A Prototype Analysis. *Language* 61.

Bilag 1 Variabeloversigt

GenreID	Genre	Type1ID	Type1	Preposition2ID	Preposition2	DurationID	Duration
1	News	0	Irrelevant	0	Irrelevant	0	Irrelevant
2	Essay	1	Human	1	Por	1	Durative
3	Oral	2	Institutional	2	De	2	Punctual
4	Narrative	3	Animate	3	Por parte de		TelicityID
		4	Inanimate	4	Other	0	Irrelevant
WorkID	Work	Form1ID	Form1	RefDist2ID	RefDist2	1	Telic
1	1Voz	0	Irrelevant	0	Irrelevant	2	Atelic
2	2Voz	1	Indef. NP	1	1		DynamismID
3	3Voz	2	Def. NP	2	2-3	0	Irrelevant
4	Lingüística	3	Pronoun	3	More than 3	1	Dynamic
5	Usos	4	Relative			2	Static
6	Tiempo	5	0-anaphoric	AdvExprID	AdvExpr		TypeVerbID
7	Ratón	6	Nominal clause	0	Irrelevant	1	Intransitive agentive
8	Baires			1	Temporal		Intransitive non-
9	Madrid	AffectednessID	Affectedness1	2	Locative	2	agentive
10	Sevilla	0	Irrelevant	3	Manner	3	Transitive
11	Historias	1	Effected	4	Quantifier	4	Transitive with cognate
12	Glenda	2	Physically affected			5	Transitive without object
13	Diego	3	Psychologically affected	TenseID	Tense	6	Ditransitive
14	Jovenes	3	affected	0	Irrelevant	7	Copulative
15	Carta	4	Not affected	1	Present		PassAuxID
16	Sur	5	Socially affected	2	Past		PassAux
17				3	Future	0	Irrelevant
18		ReferenceID	Reference1	4	Conditional	1	Ser
		0	Irrelevant			2	Estar
		1	Referential	AspectID	Aspect	3	None
TypeConstrID	TypeConstr	2	Arreferential	0	Irrelevant	4	Other
1	Periphrastic	RefDist1ID	RefDist1	1	Perfective		ValSeID
2	Reflexive	0	Irrelevant	2	Imperfective	0	Irrelevant
3	Impersonal	1	1	3	Perfect	1	Obligative
4	Uno	2	2-3	0	Irrelevant	2	Potential
5	3rd plural	3	More than 3	1	Indicative	3	Generic/universal
6	Tú	Nominal2ID	Nominal2	2	Subjunctive	4	Existential
7	Left-D object	0	Irrelevant	3	Imperative	5	None
Nominal1ID	Nominal1	1	Present	NonFormID	NonForm		DisLocID
0	Irrelevant	2	Absent	0	Irrelevant	0	Irrelevant
1	Subject	Person2ID	Person2	1	Infinitive	1	Paragraph initial
2	Direct object	0	Irrelevant	2	Participle	2	Text initial
3	A-object	1	1st	3	Gerund	3	Title
4	Prepositional	2	2nd			4	Towards end of article
5	None	3	3rd	ModAuxID	ModAux	5	Direct speech
Position1ID	Position1	Number2ID	Number2	0	None	6	None of the above
0	Irrelevant	0	Irrelevant	1	Poder		PolarityID
1	Preverbal	1	Singular	2	Deber	0	Irrelevant
2	Postverbal	2	Plural	3	Deber de	1	Affirmative
Person1ID	Person1	Type2ID	Type2	4	Tener que	2	Negative
0	Irrelevant	0	Irrelevant	5	Otro		ClauLocID
1	1st	1	Human	PeriphrasID	Periphras		ClauLoc
2	2nd	2	Institutional	0	None	1	In main clause
3	3rd	3	Animate	1	Inchoative	2	independent clause
Number1ID	Number1	4	Inanimate	2	Terminative	3	In nominal clause
0	Irrelevant	Form2ID	Form2	3	Continuative	4	In relative clause
1	Singular	0	Irrelevant	4	Ir a	5	In adverbial clause
2	Plural	1	Indef. NP	5	Other	6	In sentence modifying clause
3	Mass	2	Def. NP	6	Several	7	In complement clause
		3	Pronoun				
		4	Relative				
		5	0-anaphoric				
		6	Nominal clause				

